

De stem van kinderen bij echtscheidings- en ouderschapsbemiddeling

Het team formuleerde tien aanbevelingen om de stem van kinderen te versterken. © ED

COMMUNICATIE Wat hebben kinderen nodig wanneer hun ouders gaan scheiden? Hoe kan hun stem het best gehoord worden, en welke rol kunnen bemiddelaar, kindexpert en huisarts daarbij spelen?

Erik Derycke

Het onderzoeksproject The Voice of Kids van het expertisecentrum Resilient People bij Hogeschool UCLL buigt zich over deze vragen. Op een interactieve studiedag in Leuven werden de resultaten van het onderzoek voorgesteld.

De onderzoekers gingen op zoek naar goede voorbeelden (nationaal en internationaal) voor het betrekken van kinderen in bemiddeling, en onderzochten hoe de stem van kinderen vandaag in de bemiddelingspraktijk gehoord wordt.

Schok, maar ook opluchting

In een vooronderzoek van The Voice of Kids spraken onderzoekers Mia

‘Vraag hoe het met ons gaat. We zeggen niet alles wat we voelen, uit schrik om iemand te kwetsen’

Claes en Mieke Vanbergen met een twintigtal jongeren tussen 10 en 25 jaar van gescheiden ouders over hun ervaringen en verwachtingen.

De aankondiging van de scheiding bleek voor veel jongeren een kantelpunt. Ze herinneren zich vaak nog elk detail van het moment waarop hun ouders hen vertelden dat ze uit elkaar gingen. Sommige jongeren beschrij-

ven het als een traumatische ervaring, een schok die ze niet hadden verwacht. Maar vaak voelen kinderen vooraf aan dat het niet goed gaat tussen hun ouders, en zijn dan haast ‘opgelucht’ als het nieuws er eindelijk komt.

Jongeren gaven aan liever een eerlijk en samenhangend verhaal te krijgen, rechtstreeks van hun ouders, in plaats van een droge mededeling zonder context. “Het waarom was in orde”, zei een van hen, “maar wat met de vele vragen over het hoe?”

De timing, toon en manier waarop die boodschap gebracht wordt, blijken van groot belang, ook voor heel jonge kinderen. Deze worden vaak overge-

slagen omdat men hen ‘te jong’ acht voor een volledige uitleg.

Lastige transitie

Na een scheiding volgt meestal een chaotische transitiefase, met wissels tussen huizen, nieuwe afspraken en een zoektocht naar stabiliteit. Kinderen en jongeren getuigden over een gevoel van verantwoordelijkheid dat op hun schouders terechtkomt: ze willen het goed doen voor beide ouders, hun broers of zussen steunen, de vrede bewaren.

Wisseldagen werden vaak als belastend ervaren – ‘verloren dagen’, zoals een meisje het omschreef. Jongeren gaven aan dat inspraak in praktische regelingen voor hen een wezenlijk verschil kan maken.

Luisteren naar kinderen

De jongeren gaven aan dat ze vooral nood hebben aan iemand die naar hen luistert en inzage kan geven in wat het proces juist betekent. De meeste kinderen willen zo’n gesprek liever individueel, omdat ze anders meteen een compromis moeten zoeken met broers of zussen.

De jongeren gaven ook enkele heldere adviezen. Voor andere kinderen: “Laat je stem horen. Je bent geen poppetje in het spel van je ouders.” Voor ouders: “Vraag hoe het met ons gaat. We zeggen niet alles wat we voelen, uit schrik om iemand te kwetsen.” En voor bemiddelaars: “Help ouders begrijpen dat scheiden niet enkel hén treft, maar ook ons. Wij moeten verder.”

De rol van de huisarts

Kinderen die in complexe echtscheidingen verwickeld zijn, lijden daar zichtbaar of onzichtbaar onder. Wanneer een kind daardoor psychosomatische klachten ontwikkelt (zoals buikpijn of hoofdpijn), zullen ouders

wellicht de stap naar de huisarts zetten, maar vaak zonder in te zien dat ze mee aan de oorzaak liggen van de klachten.

Voor een arts is dat een delicate situatie, zegt Reinhilde Christis, docent aan UCLL. “Huisartsen kunnen zich moeilijk uitspreken over de familiale situatie, maar het is wel hun taak om ouders te laten inzien dat stress de oorzaak kan zijn van lichamelijke klachten.”

UCLL-onderzoeker Mia Claes verwijst naar het ‘Beleidsadvies inzake contactbreuk na stukgelopen relaties’ van de FOD Justitie. Dat stelt dat art-

Christis. Op de website van de Federale Bemiddelingscommissie kunnen artsen erkende bemiddelaars in hun regio vinden.

Daarnaast kan een arts ook verwijzen naar een JAC, tZitemzo (een vzw die vragen rond kinder- en jeugdrechten behandelt), KANS! (Kinderen Adviseren Na een Scheiding vzw) of de Kinderrechtencommissaris, zegt Mia Claes. “Kinderen zouden moeten weten dat ze een stem hebben en die mogen laten horen, zowel bij bemiddelingen als tijdens procedures. Vanaf twaalf jaar kunnen kinderen op uitnodiging gehoord worden door de

zoveel mogelijk *child-inclusive* en geeft kinderen een stem in de scheiding. Dat is goed voor het welzijn van het kind, en helpt om tot beter geïnformeerde en duurzamere oplossingen te komen.”

“Als de huisarts tijdig weet heeft van een scheiding, kan hij het belang van bemiddeling tegenover de ouder benadrukken. Maar vaak komt de huisarts – jammer genoeg – te laat in beeld.”

>> Meer informatie en de aanbevelingen van het onderzoek:
research-expertise.ucll.be/nl/voice-kids-over-de-stem-van-kinderen-ouderschaps-en-scheidingsbemiddeling

‘Ouders zien vaak niet in dat ze mee aan de oorzaak liggen van psychosomatische klachten’

sen voorzichtig moeten zijn bij het voorschrijven van attesten bij echtscheidingssituaties, en waarschuwt zich niet te laten meeslepen in het verhaal van één van de strijdende ouders.

Voor kinderen is het vaak moeilijk om hun verhaal te doen terwijl er een ouder bij is. Reinhilde Christis kent huisartsen die in zo’n geval hun e-mailadres of nummer geven met de boodschap dat het kind altijd rechtstreeks contact mag opnemen. Dat werkt vooral bij oudere kinderen; kinderen van lagereschoolleeftijd zijn moeilijker rechtstreeks te bereiken.

Wanneer doorverwijzen?

Doorverwijzing naar een psycholoog of een pedagogisch geschoold kindercoach is aangewezen bij ernstige emotionele of gedragsproblemen, zoals angst, woede-uitbarstingen, slaapproblemen of zorgen over de ontwikkeling of hechting.

Bij relationele conflicten tussen ouders zonder ernstige psychische klachten is bemiddeling vaak een betere eerste stap. Een erkend bemiddelaar kan helpen om conflicten over zaken zoals de verblijfsregeling, het ouderschapsplan, financiële afspraken of opvoeding op een constructieve manier aan te pakken, zegt

rechtbank, maar ook jongere kinderen hebben het recht om daar hun mening te geven – zij moeten dat wel zelf vragen.”

Huisarts komt te laat in beeld

“Ons onderzoek wijst op het belang van preventie”, zegt Christis. “Een bemiddelaar werkt

Van links naar rechts: Mieke Vanbergen, Gaëlle Hendrickx, Reinhilde Christis en Mia Claes. © ED

Een aantal van de jongeren die aan het onderzoeksproject meewerkten, bouwden op de studiedag een kunstwerk dat hun recht om gehoord te worden verbeeldt. © ED